Võsu punamonument võib alevikust kaduda

Haljala valla võimud on ühele nõule jõudnud, et segase taustaga ja hiljuti vandaalide rünnaku ohvriks langenud Võsu punamonumendil aleviku keskel enam kohta ei ole. Läbirääkimised käivad veel kandikoguga, kellelt oodatakse ametlikku arvamust, mille järel saadab vald pöördumise kaitseministeeriumisse, et monumendi teisaldamisega edasi liikuda.

VEIKI OJAPERV
AIVAR OJAPERV
toimetus@virumaateataja.ee

MART RAUBA

Monument sattus vandaalide meelevalda 9. mai paiku.

Võsu punamonument asub üsna aleviku keskel kooli, lasteaia ja spordihoone vahetus läheduses ning sõda Ukrainas on pannud valla elanikud ja juhid tõsiselt kahtlema, kas seda enam kellelegi vaja on. Möödunud nädalal toimunud vallavolikogu istungil andsid rahvasaadikud põhimõttelise nõusoleku monumendi teisaldamisega edasi liikuda.

Punalipulise Balti mere laevastiku madrustele püstitatud monumendi taustalugu on segane ning pakutud on mitu versiooni, mis asjaoludel monument sinna omal ajal püstitati. Ühe jutu järgi on sinna alla maetud kuus inimest: kaks madrust, üks punaarmeelane ja kolm aktiivset kommunismi propageerijat. Teise teooria kohaselt on punamonumendi all viimne puhkepaik lausa 17 punaarmeelasel. Ka monumendi loomise ajas ei olda üksmeelel. Monument püstitati eri allikate järgi kas 1950. või 1951. aastal.

Kui üldiselt monumendi vastu suurt huvi üles ei näidata ja kogunemisi selle juures ei toimu, siis 9. mail selle jalamile mõned küünlad ja nelgid ikkagi viidi. Veidi peale seda jäi monument vandaalide meelevalda, kui sinna soditi meesterahva suguelund, kiri "Ärge sodige" ja võõbati punase värviga üle monumendil asuv tahvel.

"Me ei taha võitlust surnutega pidada, aga lähtume monumendi teisaldamisel mitmest asjaolust. Esiteks see, et monument sümboliseerib punavõimu alevi keskel, ja teiseks, et monument võib vandaalide meelevalda jääda, kui me midagi ette ei võta," kõneles Haljala valla avalike suhete spetsialist Kent Kerner. Kuna aga monumendi alla on päris kindlasti keegi maetud, ei saa seda barbaarselt traktoriga pikali lükata ja teemat lõppenuks lugeda. "Praegu hetkel käib vestlus kandikoguga, et jõuda täiesti kindlalt ühele meelele, et monumendi teisaldamine on õige otsus. Kui nõusoleku oleme saanud, koostame pöördumise kaitseministeeriumile, kes juba otsuse vastu võtab, kuidas surnukehadega edasi toimetada ja mida monumendiga teha," kõneles Kerner.

> Me ei taha võitlust surnutega pidada, aga lähtume monumendi teisaldamisel mitmest asjaolust.
>
> **KENT KERNER**
> Haljala valla avalike suhete spetsialist

Monument asub eramaal, mis teeb selle teisaldamise mõnevõrra keerulisemaks. Nimelt peab vald maa omanikult samuti põhimõttelise nõusoleku saama, kuid teadaolevalt elab maaomanik üldsegi välismaal. "Meie teada maaomanikul suurt huvi monumendi vastu ei ole, kuid läbi peaks ikkagi rääkima. Tegeleme sellega hetkel," jätkas Kerner.

Haljala vallas on teinegi punamonument, Haljala kalmistul. "Seda me praegu ei puutu, kuna monument asub kalmistul ja ei riiva avalikku ruumi," ütles Haljala valla avalike suhete juht.

Rakvere punamonumendi asjus praegu arengut pole

Rakveres pole punamonumendi võimaliku teisaldamise asjaajamine kusagile liikunud. Eesti 200 esindaja luges küll juba kaks kuud tagasi linnavolikogu istungil vastava pöördumise ette, aga rohkem pole midagi toimunud, kui välja arvata asjaolu, et Venemaa suursaatkond on Virumaa Teatajast vastava artikli üles leidnud ja sellest lähtuvalt saatnud kirja volikogu esimehele Mihkel Juhkamile. Sisu ikka sama: Venemaa tunneb muret ja ärevust.

Rakvere punamonument asub vanalinna muinsuskaitsealal, nii et muude protseduuride kõrval tuleb selle eemaldamisel või teisaldamisel arvestada muinsuskaitseameti nõusolekuga. "Seni kuni muinsuskaitseameti uus juht (Liisa Pakosta – toim) pole ametisse asunud, pole nagu kellegagi läbi ka rääkida. Kui uus juht ametis, siis saab selle asjaga tegelema hakata," ütles Mihkel Juhkami.

"Me teame, kuidas monumendi eemaldamine või teisaldamine tehniliselt käib ja milliseid nõudeid tuleb täita," jätkas ta. "Aga küsimus number üks on just see kaitseala küsimus. Teine küsimus: kes maksab? Selle monumendi all on ühishaud kuni 80 säilmega. Nende ümbermatmine pole odav. Kas Rakvere linna maksumaksja on selle valmis kinni maksma?"

Linnavolikogu liige Anti Poolamets (EKRE) leidis, et monumendi eemaldamine ja ümbermatmine ei pea ilmtingimata toimuma koos. "Võimalik, et monumendi saab lihtsalt kõrvaldada ja tähistada ühishaua korrektse plaadiga," pakkus ta. "Sellisel juhul jääks ümbermatmise suur ja kulukas protseduur ära. Samas ütleb sõjahaudade seadus selgesõnaliselt, et säilmed kuuluvad ümbermatmisele, kui sõjahaud asub ebasobivas kohas. Ja Rakveres need on koos monumendiga ebasobivas kohas."